

Nr 493.

Av herr **Kilbom m. fl.**, *angående beredande av hjälp åt offren för den kapitalistiska produktionsordningens följder.*

Krisen är en följd av det kapitalistiska systemet. Produktionskrafterna har byggts ut långt snabbare än konsumtionsförmågan växt, köpmässigt uttryckt. Den tekniska utvecklingen har rusat framåt, påskyndad av den kapitalistiska profitjakten, så att maskinen betecknas som människans herre. Man vill på borgerligt håll inte förstå, att en världsomfattande storfinans behärskar såväl människor som maskiner. Utan hänsyn till avsättningsmöjligheter och behov har fabriker byggts och försetts med maskinell utrustning, som med ett fåtal anställda kan producera vad mångdubbelt antal arbetare tidigare behövt för att åstadkomma. Rationaliseringen, som kontrollerad och genomförd under ansvar för det helas väl, skulle kunna medföra ökat kulturellt liv på alla områden, har blivit en förbannelse för hundratusenden, i de stora länderna t. o. m. för miljoner, vilka hänvisas till en problematisk tillvaro som understödstagare av det allmänna — senaste statistik från arbetslöshetskommissionen visar att omkring en tredjedel av hjälpsökande arbetslösa icke erhåller någon hjälp. Hela landsändar lägges fullkomligt öde, där de kapitalistiska intressena får husera efter behag. Inte blott industriarbetarna blir lidande, även den jordbrukande befolkningen drabbas på det fruktansvärdaste. Den senares ekonomi raseras totalt, då avsättningsmöjligheterna för jordbrukets produkter starkt begränsas eller helt upphör. Sänkta löner medför framförallt för de breda konsumentgrupperna minskning av inköpta varor, och arbetslöshetshjälp, nödhjälpsarbete eller kontantunderstöd innebär i praktiken köpkraftens ödeläggande. Den okontrollerade privata företagsamheten drar, åtminstone principiellt sett, inte i betänkande att på platser med problematiska försörjningsmöjligheter hopa hundratal, ja tusental arbetare med alla de behov detta för med sig. Kommunerna måste iklä sig enorma utgifter för offentliga byggnader och andra ändamål, som följer med anhopning av större antal människor. Växlar dras på en framtid, som bestämmes av en handfull män i någon bank eller bolagsstyrelse, vilka inte blott bor många tiotal mil från den ifrågavarande bygden, utan till på köpet har intresse för den endast så länge där driven verksamhet ger önskad profit. I ett slag slås all verksamhet igen, hundratal fullkomligt oskyldiga människor kastas ut i arbetslöshet, utan någon som helst utsikt att kunna försörja sig. Berättigade krav på kommunen kan med svårighet fyllas — där skatterna är uppe i trettioalet kronor per skattekrona är självklart hjälpmöjligheten högst begränsad, ja rent av obefintlig.

Någon annan definitiv utväg ur detta tillstånd än den kapitalistiska produktions- och samhällsordningens avskaffande finns inte. Det arbetande folket i stad och på land måste kämpa för påskyndande av denna utveckling. Men icke endast för de kroppsarbetande klasserna är detta en nödvändighet. Detsamma är fallet för medelklassen, för de intellektuella och för stora grupper som tidigare räknat sig till överklassen. Dessa har inget annat perspektiv under kapitalismens system än i det långa loppet ständigt ökad osäkerhet för framtiden och slutligt nedsjunkande till i verkligheten lika stort beroende som arbetarna.

Socialismens för alla tryggade samhällsförhållanden kommer emellertid inte som ett brev på posten. Anhängarna av den kapitalistiska ordningen, vilka f. ö. innerst inne är motståndare även till verklig hjälp åt de oskyldiga offren för deras egen profitjakt, gör allt för att förhindra en utveckling i förnuftig riktning. De tillgriper, för att stärka kapitalismen, skärpt utsugning av det arbetande folket (lönesänkningar, höjande av varupriserna genom direkta eller indirekta åtgärder etc.) och reaktionär lagstiftning mot arbetarnas organisationer. Där inte dessa åtgärder för till önskat resultat går de ännu längre såsom förhållandena i Central- och Sydeuropa visar. Ytterst syftar undantagsbestämmelserna mot arbetarklassen till att krossa dennas organisationer, varpå följer den brutalaste fysiska och psykiska terror och ännu värre utsugning av de breda folklagren. En sådan utveckling för till hela det kulturella livets tillbakagång, till oupphörlig kamp mellan härskande och undertryckta, till jättelika kapprustningar och för hela civilisationen förödande krig.

Arbetet för en mänskligare framtid befriar inte från skyldighet att hjälpa i *dagens svårigheter*. Det gäller att det ena göra men det andra inte låta. Under en följd av år har vi handlat från dessa utgångspunkter. I en rad motioner ha vi framfört krav på åtgärder till hjälp för kapitalismens offer, oavsett om dessa befunnit sig i industriarbetarnas, de arbetande jordbrukarnas eller andra gruppers led. En del av dessa våra förslag har bifallits av riksdagen, de flesta dock avslagits. Riksdagens majoritet har inte velat förstå den pågående krisens oerhörda konsekvenser, inte velat erkänna att vi historiskt befinner oss i övergången från *kapitalismens-individualismens* av samhället i stort sett okontrollerade produktionssystem till *socialismens-kollektivismens*. En stor del av de hjälpåtgärder riksdagen beslutat har blivit halvmesyrer. Ett ryck har gjorts här, ett annat där, en åtgärd har vidtagits den ena gången och en den andra, ofta utan annan sammanhållning än dagens politiska konjunktur. Plan och översikt har saknats såväl ifråga om de beslutade åtgärdernas verkan under en längre period som också ifråga om deras inbördes förhållande till varann. Man har s. a. s. hankat sig fram. Det är fullt begripligt att sådan framkallat missnöje i de bredaste lager och att det givit näring åt kraven på partiväsandets, på hela det parlamentariska systemets likviderande.

Bland åtgärder mot krisens följder ha de arbetslösa själva krävt i första hand sådana som bereder *arbete*. Det är okunnigt och illvilligt tal, då man påstår att de arbetslösa ingenting vill göra. Naturligtvis finns det sådana *individer* — är det så underligt om människor, vilka få gå arbetslösa i flera år, så småningom sjunker ned till en i flera avseenden asocial ståndpunkt? — men att rikta beskyllningen mot hela klassen, är minst sagt oberättigat. Redan 1923 beslöts på en de arbetslösas rikskonferens i Stockholm att i första hand kräva *produktivt arbete*. Senare har just arbetarna, och visst inte blott de arbetslösa, krävt också rättvisare *fördelning* av befintliga arbetstillfällen. Åtgärder i denna riktning har mångestädes också genomförts, trots att de medfört stora uppoffringar för de kamrater som ehuru icke arbetslösa redan förut hade pressad ekonomi. Som led i denna senare strävan har f. ö. också det kravet framförts, att åtgärder skall vidtagas mot *mångsyssleriet*. I den mån försörjning icke kan beredas genom produktivt arbete, kräver arbetarna *understöd*. Sverges arbetarklass är ingen samling parasiter, som utan tvingande skäl begär hjälp av samhället. Fackorganisationerna ha också genom sina arbetslöshets- och hjälpkassor lämnat enorma summor i understöd till arbetslösa medlemmar.

Beslutade arbeten kan icke alltid sägas ha varit produktiva. Väganläggningar i trakter utan trafik, anläggandet av idrottsplatser, planlösa koloniseringsföretag i bygder där folk kan försörja sig endast under speciellt gynnsamma betingelser, knappast ens då, samt uppförande av allmänna byggnader utan att något verkligt behov föreligger, alla sådana åtgärder kan vittna om viljan att bereda arbetstillfällen, men de äro inte de mest planmässiga och ekonomiska att bekämpa krisen. Måhända är det bättre också med här nämnda arbeten än att låta folk gå sysslösa med den ödeläggande inverkan detta har på åtminstone svagare människor, men inte inger de respekt för statsmakternas förmåga att planlägga och bemästra arbetslöshetspolitiken. Under nuvarande beskattningsförhållanden kommer därtill att dessa improduktiva arbeten, denna »hjälp åt de arbetslösa» i stor utsträckning får betalas av de fattiga i samhället, vadan deras ändamålsenlighet blir ännu mer omtvistad.

Hela A. K.-systemet är förkastligt, som från vår sida många gånger tidigare visats och som även i år i detalj uppvisas i en specialmotion. Inte nog med att arbeten i A. K:s regi blir dyrare, i allmänhet lär det räknas med tio procents högre kostnader, hela systemet skapar olust bland arbetarna. Därtill kommer att A. K., som ursprungligen skulle ha hand om endast *nöd-
hjälp*sarbeten, nu slår under sig allt fler arbeten i den öppna marknaden. Att arbetskonflikter råder vid en del av de övertagna arbetena, avskräcker inte. Objektivt verkar A. K.-politiken som lönedepressare, också för arbetarna i privat företagsamhet. Institutionen har blivit ett vapen mot arbetarklassen. Det finns gott om produktiva arbeten, det gäller endast att sätta igång dem. Landet är också fullt av naturrikedomar, som väntar på att bli utnytt-

jade. Jord, skog och malmförekomster har en gång tillhört folket, ehuru det under tidernas lopp genom allehanda manipulationer frånrövats det samma. Den heliga äganderätten lägger nu i stor utsträckning hinder i vägen för naturrikedomarnas utnyttjande till människornas bästa. Arbetskraft finns emellertid, yrkeskunnig, den bästa något land i hela världen har att uppvisa, liksom utbildad sådan. Hundratusental arbetare önskar intet högre än att få hugga i och skapa nyttigheter. Den privatkapitalistiska produktionsordningen hindrar emellertid. Kan inte nuvarande maktbärande lösa de problem, vilka i hela världen står i förgrunden, nämligen i första hand sätta folket i arbete, ordna så att *alla beredes människovärdig försörjning*, då har de endast ett att göra: *överbärande makten till andra*, som bättre vill och kan lösa folkets livsfrågor.

I nästan alla större samhällen bör åstadkommas större eller mindre antal bostadsbyggnader. Trots vidtagna statliga och kommunala åtgärder och trots den kooperativa bostadsverksamheten råder för stora grupper av de fattigaste i stad och på land brist på människovärdiga men ändå billiga bostäder. Tillgången täcker inte behovet. Vi vågar också påstå, att bostadsfrågan icke kan lösas på ett människovärdigt sätt utan långt kraftigare ingripande från statens och kommunernas sida. Detta bör också så mycket lättare kunna ske, som det här i främsta hand icke behövs anslag från det allmänna, utan kraftigare finansieringsåtgärder. Utlagda pengar har alla utsikter att komma tillbaka.

Vad jordbruket angår, så måste i första hand de arbetande jordbrukarna genom samhällets effektiva ingripande beredas trygghet vid och försörjning på sina ställen. Det slags åtgärder, som den nuvarande jordbruksministern i 1932 års valrörelse karakteriserade med bibelordet: den mycket haver varder mer givet, men från den som litet haver tages också det han haver, för icke dit. I stor utsträckning går den nuvarande jordbrukshjälpen till godsägare och storbönder. Spannmålshjälpen exempelvis kommer ju minoriteten jordbrukare tillgodo.

I särskild motion ha vi föreslagit åtgärder för att bereda småbönder tilldelning av jord och skog. Därigenom beredes dessa bättre försörjningsmöjligheter för sig och sina familjer. De behöver icke konkurrera med lönearbetarna om arbetstillfällena. Trycket på arbetsmarknaden lättas. Men även nya jordbruk måste skapas. Tusental jordbrukskunniga arbetarefamiljer skulle med glädje utbyta arbetslösheten i en stad eller i ett industrisamhälle mot ett för försörjning tillräckligt stort småbrukarhem, om de blott bereddes något så när betryggande ekonomiska möjligheter därtill. Att ge dem kamp med ett hårt och ovan klimat i Västerbottens lappmark, och att samtidigt ställa dem i beroende av byråkratiska och ogina myndigheter — sådant är inte att uppmuntra till nybildning av jordbrukarhem.

Inte heller skapas möjligheter för överflödig men lämplig industribefolknings överförande till jorden, om denna redan från början skall belastas

med inteckningar, ofta t. o. m. till orimlig höjd. Jorden måste exproprieras från bolag och storgods och upplåtas till de nya brukarna, liksom dessa på för dem möjliga villkor måste erhålla nödigt kapital för de första årens drift samt för inköp av döda och levande inventarier. De möjligheter staten f. n. bjuder småbruks- och egnahemsbyggare är otillräckliga. Därtill kommer att privata spekulationshajar tillåtes att på detta område driva en verksamhet, som närmar sig det rena rofferiet. Ett typiskt fall har för inte länge sedan behandlats i pressen (Folkets Dagblad den 17—28 november 1933), som visar hur upprörande rådande förhållanden är.

Vinner man inte mer genom dessa åtgärder än att tillströmningen från landsbygden till industriplatserna upphör, så är detta dock av stor betydelse. Den fortgående rationaliseringen ger f. ö. här inget val — industrien torde på lång tid inte kunna ta emot mer arbetskraft, de »överflödiga» måste helt enkelt placeras.

Det invändes att jordbrukets produktionsförmåga redan nu överstiger konsumtionen. Må man här inte förbise den rådande krisens inverkan, d. v. s. därav minskad köpkraft. Skapandet av nya småbrukarehem bereder i varje fall familjemedlemmarna nödtorftig bostad och mat, vilket är bättre än att i industrisamhällena vara hänvisade till svält på otillräckligt understöd. Är det inte bättre att så långt ske kan hjälpa krisens offer genom att ge dem självförsörjningsmöjligheter än att ge dem understöd?

Med hänsyn till nödvändigheten att skaffa arbetsmöjligheter, måste staten redan under nuvarande produktionsförhållanden ingripa i produktionslivet. Landets exportindustrier måste bringas att i långt snabbare tempo utvidga och förrikliga förädlingsformerna. Staten kan inte tillåta de privata företagen att sköta industriföretagen ur synpunkten av största och snabbaste profit å minsta möjliga kapitalplacering. Det avgörande måste bli hänsyn till människorna, och hur dessa på bästa och lämpligaste sätt skall beredas försörjning. Denna synpunkt måste f. ö. vara bestämmande också för Sverges handelspolitik gentemot länder, från vilka vi importerar för större belopp, än dessa köper härifrån.

Även med genomförande av alla de åtgärder vi föreslagit lär det, så länge nuvarande produktionsförhållanden råder, icke gå att bereda arbete åt alla. Befintliga arbetstillfällen måste för den skull *bättre fördelas*. I förgrunden träder härvidlag arbetstiden. Denna måste sänkas till 6 timmar om dagen. Detta är f. ö. nödvändigt också med hänsyn till den oerhört uppressade arbetstakt, som framdrivits genom rationaliseringen. De stegrade olycksfallen på arbetsplatserna visar på ett skrämmande sätt, vilka risker arbetarna utsättes för under nuvarande omständigheter.

Som ett led i strävandena till rättvisare arbetsfördelning har vi framfört krav på *mångsyssleriets* avskaffande. Det är upprörande att under det massor av människor går arbetslösa, andra skall tillåtas lägga beslag på mer arbete än som är nödvändigt för deras och deras familjers försörjning. Det

gäller vidare att genomföra *tidigare pensionering* för de uttjänta åldersgrupperna. Det huvudlösa i att de kraftigaste åldrarna skall gå utan arbete, delvis uppbärande »hjälp» från det allmänna, samtidigt som de uttjänta åldersgrupperna på grund av otillfredsställande pensionsbestämmelser tvingas att hålla sig kvar inom produktionen, lär inte av någon kunna förnekas.

Effektiva förslag till hjälp åt krisens offer avvisas med att de blir för dyra. »Det finns inte pengar.» Detta är i stor utsträckning endast undanflykter, riksbanken liksom privatbankernas rapporter visar att det finns *överflöd på pengar*. När bankerna ligger med flera hundra miljoner kronor i kassavalven, då är det malplacerat att tala om penningbrist som motiv för underlåtenhet att hjälpa dem som utan eget förvållande svälter. Emellertid har staten möjlighet att skaffa medel för genomförande av ordentlig hjälp åt alla krisens offer.

Arbetarklassens krav är och har alltid varit att militärutgifterna skall avskaffas. De kan omedelbart skäras ned med femtiotalet miljoner per år, utan att de anställda arbetarna blir brödlösa. Genom sänkning av de högre ämbetsmännens löner i enlighet med vår motion sparas ytterligare några miljoner. Sannolikt kan även i andra avseenden besparingar genomföras till fördel för dem, som lider nöd.

De medel, som ernås genom nedskärning och slopande av vissa utgiftsposter, räcker dock endast delvis för en krispolitik enligt av oss exemplifierade linjer. De felande måste skaffas genom ökad beskattning av de stora förmögenheterna och inkomsterna. Förslag i denna riktning framföres genom särskilda motioner syftande till 1) höjande av skatten å större inkomster och förmögenheter samt rättvisare avvägda skatter även i övrigt, 2) höjning av den extra inkomst- och förmögenhetsskatten, 3) genomförande av skärpt kvarlåtenskaps- och arvsskatt och 4) skärpt fondstämpelbeskattning.

Mot dessa förslag anföres som ett huvudargument, att de tär på det sparade kapitalet. Som socialister underkänner vi invändningen redan av den anledningen, att de som har de stora förmögenheterna och inkomsterna kommit i besittning av dem tack vare det kapitalistiska profitsystemet. De stora förmögenheterna och inkomsterna är i allmänhet icke resultat av eget värdeskapande arbete. I övrigt är det inget ovanligt att samhället eller den enskilde under nödtider åter på vad under bättre förhållanden sparats. Att motsätta sig detta är i verkligheten detsamma som att motsätta sig hjälp till de fattigaste.

Utöver angivna inkomstmöjligheter för staten finns andra lämpliga att tillgripa under nuvarande förhållanden. Likaväl som samhället driver *en del* företag, vilkas uppgift är att tillgodose vissa allmänhetens behov och intressen, lika gärna kan det driva andra. Varför skall exempelvis staten ha sprit- och tobaksmonopol men överlämna maldrycksbryggerierna till enskilda kapitalister? Faktiskt har ju dessa av staten erhållit ett visst mono-

pol, vilket de, trots den förhållandevis höga beskattningen, utnyttjar mot konsumenterna på ett sätt som bra mycket liknar ocker. Genom förstatisering av bryggeriindustrien kan många miljoner tillföras statskassan, medel som behövs för effektiv krishjälp.

Som redan anförts är arbetslösheten och dess följder permanenta under nuvarande produktionsförhållanden. Tillfälligt uppsving i konjunkturerna kommer icke att ändra detta förhållande. Arbetslösheten kan minska, men den kommer inte att försvinna. Med hänsyn härtill och med hänsyn även till nödvändigheten att hjälpen till det kapitalistiska systemets offer blir mera planmässig och ställes på längre sikt samt framförallt med hänsyn till att den lämnas i form av arbetstillfällen, verkligt produktiva sådana, synes det oss nödvändigt att en utredning sker av hela detta komplex av frågor samt att på grundval därav en ordentlig *plan* göres upp för denna del av statens hushållning.

Med stöd av vad sålunda anförts hemställes,

att riksdagen uppdrar åt regeringen att i huvudsaklig överensstämmelse med vad ovan anförts låta utreda och inför 1935 års riksdag framlägga förslag till de åtgärder, som behövs under en längre period för att bereda hjälp åt offren för den kapitalistiska produktionsordningens följder, främst i form av produktivt arbete.

Stockholm den 23 januari 1934.

K. Kilbom.

Viktor Herou.

Aug. Spångberg.

Verner Karlsson.

Nils Flyg.

Edoff Andersson.

